

Tyckande och teologi

EN EFFEKT AV DEN snabbt ökande internetanvändningen i vår samtid är att det produceras oerhört mycket teologi nu för tiden. Teologi? Ja, med nutida definition av teologi som »gudsprat» (Anne-Louise Eriksson och Cristina Grenholm i *Kyrkans Tidning* 1 december 2011). Alla kan ju prata om Gud och religiösa frågor, och följaktligen kan man säga att »alla är teologer i en luthersk kyrka».

Det kommer inte bara ut böcker i ämnet, som recenseras och diskuteras. Många tidningar, inklusive kyrkliga, har nätupplagor, med insändarsidor och möjlighet att kommentera det andra skriver. Det finns också oräkneliga personliga bloggar om kyrka, teologi, livsfrågor, och de flesta har en kommentarsfunktion, där läsaren, ofta anonym, kan tillfoga sina åsikter, associationer och oförgrifliga meningar om det som stod i bloggen – och om rätt mycket annat också. Eftersom Gud, kristendom och kyrka är ämnen folk gärna diskuterar, rinner en flod av diskussion och tyckanden fram om teologi, gudsprat.

Den som tittar in i internetteologins värld slås av hur mycket av denna »teologi» är just privata tyckanden och känslöytringar, utan argument från kristendomens normativa källor – Bibeln och kyrkans omfattande trostradition. På Internet finns inte vanliga spärrar för vilken teologi som publiceras – det bestämmer man bara

själv. Och det är ju på ett sätt begripligt. För om måttstocken för sanning och värde i gudspratet är vad »jag tycker» och »jag känner », då faller allt annat, det må vara Bibelns tydliga undervisning eller bekännelsens artiklar eller de stora teologernas och kyrkofädernas grundliga tankearbete. Att Jesus är Guds levande inkarnation och att han är inte bara »Skriftens kärna och stjärna» (Luther), utan grund, centrum och mål i allt kristet tänkande – det finns inte ens innanför tankens horisont hos väldigt många nutida »gudspratare». Så blir också kvaliteten därefter.

Det finns böcker som träffande rubricerar sig själva som »Ännu en bok med värdelöst vetande». Vetande i meningen korrekta sakuppgifter innehåller de, men uppgifterna avser så obetydliga och triviala fakta att de måste karakteriseras som värdelöst vetande. Den kategorin borde kanske få en liknande bredvid sig – värdelöst tyckande. Det värdelösa ligger inte i att någon bara tycker si eller så, utan att tyckandet inte grundas på kunnande, solid erfarenhet och tränat omdöme. Särskilt när det handlar om stora frågor som uppenbarelsen av Guds sanning i människans historia, blir ett tyckande utan annan grund än egna emotioner värdelöst som information och argument. Att till exempel, som en kyrkoanställd teolog nyligen gjorde, beskriva sitt eget sätt att arbeta teologiskt som att man låter sig ledas av sin magkänsla och sedan finner argumenten för vad magen känner inger ingen respekt för kvaliteten i vare sig arbetssätt eller resultat.

»Gudsprat» förresten – det är en gemytlighetsskapande men egentligen självnedsettande term som indirekt säger

att man inte ens själv som teolog sätter sin kunskap särskilt högt. Vilken jurist skulle anse sig syssla med »rättsprat», när man analyserar kniviga juridiska bedömningar? Där, liksom i medicin och andra professioner, vet utövarna att det finns en solid kunskap att utgå från, ett vetande och ett analytiskt, systematiskt tänkande omkring detta vetande och den stora, komplexa sak det handlar om – det må vara människans kropp och själ eller rättstraditionens innehåll och noggrant uttänkta principer. Detta vetande och tänkande måste man som professionell vara förtrogen med om man alls ska uttala sig och ha någonting att säga som andra jurister eller medicinare ska bry sig om. Men hur är det i samtalet om Gud och hans uppenbarelse och handlande med människor genom årtusenden, alltså i teologin? – tja, alla kan ju prata, och ju fler som engagerar sig desto bättre. Det stämmer också fint med att demokratin av en del nutida teologer anges vara en fortgående uppenbarelse.

I en demokratiskt uppbyggd folkkyrka måste naturligtvis allas åsikter vara i princip lika mycket värda och lika utslagsgivande för att komma fram till vad kyrkan ska lära och anse just nu. Tanken har fått rätt tydligt uttryck i sammansättningen av Svenska kyrkans högsta beslutande organ, kyrkomötet, där ingen sitter med som representant för läroämbetet. Biskoparna, som även i den lutherska traditionen (se särskilt Augsburgska bekännelsens artikel 28) alltid ansetts ha ett av Gud givet läroämbete i kyrkan, har inte ens rösträtt i kyrkomötet, och de präster som finns där är representanter för sina partier och inget annat. Modellen för beslutsfattande är det som sker i riksdagen,

och för (demokratisk) säkerhets skull har riksdagspartierna sett till att ha en solid majoritet också i kyrkomötet.

Demokrati är förmodligen den bästa teknik som uppfunnits för att komma till så allmänt accepterade beslut som möjligt i gemensamma frågor, de som kort kallas politiken. Men demokratin är inte en teknik för att avgöra absoluta etiska värden, skaffa kunskap eller säkerställa fakta. Man kan inte rösta om sanningsfrågor eller vetenskap. Där väger sakkunskap och argument tungt och röstsiffror ingenting. I kyrkan gäller att inte heller trons fundamentala sanningar kan ställas under omröstning. Demokratisk beslutsteknik är ingen källa till teologi, för källan är något så självklart och ändå svårdefinierat som Guds egen kommunikation med oss, hans uppenbarelse. Varje försök att bortse från det leder till teologins vulgarisering och förytligande.

Den vulgariseringen är inte svår att se i nutidens debattföra. Tyckande och »politiska» metoder (i meningen påverkansarbete och maktutövning) får ersätta ansvarigt teologiserande. Misstänkliggöranden, grovheter och anklagelser mot personer som har fördömda åsikter får ersätta teologiska diskussioner med sakargument för och emot. Därför ser man också i det offentliga teologiska samtalet i vårt land ganska litet av verkliga argument från kristendomens normkällor, Bibeln, bekännelseskrifterna, den stora, genomdryftade traditionen som är gemensam för de katolska och ortodoxa kyrkorna. Ofta får det räcka med luftiga hänvisningar till att kärleken är det största, och

att Gud är större än våra tankar. Teologiska ornament ersätter teologiska argument.

En annan typ av vulgarisering är metoden att låta viktigt teologiskt arbete inför framtiden alltmer förläggas till utvalda kretsar av teologer/kyrkopolitiker i ganska slutna rum, med kort tid på sig att leverera. Det är oerhört viktigt att både förslag, remissomgång och beslut hinner göras färdiga innan innevarande mandatperiod är slut – man vet ju vilken röstfördelning man har, men inte vilken man kanske får i nästa kyrkoval. Framtiden är aldrig längre än fyra år, vare sig det gäller att besluta om Svenska kyrkans mest genomgripande strukturförändring på flera hundra år, eller hur hennes kyrkohandbok ska uppdateras till modern teologi. Så blir också kvaliteten därefter.